

Книга історій успіху

Екстрена підтримка громадянського суспільства
та ЗМІ у відповідь на війну в Україні

Книга історій успіху

Фінансується
Європейським Союзом

Книга історій успіху. Збірка / За заг. ред. Тетяни Близнюк; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. — К.: 2024. — 60 с.
К.: ФОП Лопатіна О. О., Київ 2024. — 60 с.

У збірці представлені історії успіху, зібрані грантистами проєкту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні», який було реалізовано Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у партнерстві з французькою неурядовою громадською організацією ERIM за фінансування Європейського Союзу.

Книга розповідає історії грантистів проєкту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні»: ГО «СУВІАТО», ГО «ЦНОД Південь», ГО «Інша жінка», ГО «Безпека та добробут», ГО «Жіночі серця Зарічного», ГО «Райз оф Юкрейн», ГО «Студентство Дніпра», ГО «Зміст Полтава», ГО «Право та демократія», ГО «Проти корупції», ГО «Інститут аналітики та адвокації», ГО «Українська асоціація маркетингу», ГО «Об'єднання відповідальних громадян», ГО «Європейський діалог», ГО «Аналітичний центр «Зміст».

Цю публікацію підготовлено в рамках проєкту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні» у партнерстві з неурядовою громадською організацією ERIM за сприяння Європейського Союзу, яка реалізується Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій. Місія ІЕД — пропонувати та просувати рішення для процвітання та сталого розвитку на засадах ринкової економіки, свободи та відкритого діалогу.

Зміст цієї публікації жодним чином не відображає точку зору Європейського Союзу.

Збірка випускається українською та англійською мовами в електронному та друкованому варіантах. Електронну версію представлено на сайті ІЕД за адресою <http://www.ier.com.ua>. ІЕД дозволяє поширювати тексти з посиланням на джерело. Будемо щиро вдячні за відгуки про матеріали, вміщені у виданнях ІЕД.

Книга історій успіху

Екстрена підтримка
громадянського суспільства та ЗМІ
у відповідь на війну в Україні

Зміст

Передмова	5	• Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінницькій області	39
Забезпечення нагальних потреб постраждалих внаслідок війни		• Аналіз забезпечення соціально-економічних прав ВПО на Полтавщині	43
• Створити коло взаємопідтримки	6	Моніторинг відновлення: сьогодні на часі	
• Навчити рятувати життя	9	• Моніторинг фінансування відбудови у Київській області	47
• Бути поруч, коли необхідно	12	• Моніторингове дослідження стану руйнування і відбудови об'єктів соціальної інфраструктури у Снігурівській громаді Миколаївської області	50
• Нове життя для ВПО	16	• Відновлення разом: Моніторинг відбудови та активна участь громадян у плануванні та контролі відновлення постраждалих громад Баштанського району Миколаївської області	54
• Обійми тих, хто покинув свій дім	20		
• В унісон із громадою	22		
• Прагни, дій, змінюй	25		
• Допомогти віднайти себе	28		
Аналіз забезпечення соціально-економічних прав ВПО у регіонах			
• Дотримання соціально-економічних прав ВПО у Львівській області	31		
• Аналіз забезпечення соціально-економічних прав ВПО у Дніпропетровській області	35		

Передмова

Ця збірка презентує історії успіху переможців чотирьох грантових конкурсів, що проводилися в рамках проекту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні». Проект було реалізовано Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у партнерстві з неурядовою громадською організацією ЕРІМ за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) — український незалежний аналітичний центр, заснований в 1999 році, який спеціалізується на економічному аналізі та розробці рекомендацій, розвитку громадянського суспільства в Україні.

Місія ІЕД — пропонувати та просувати рішення для процвітання сталого розвитку на засадах ринкової економіки свободи та відкритого діалогу.

Проект «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні» розпочався у 2022 році. Його мета — екстрена підтримка та розвиток короткострокової та середньострокової розбудови потенціалу українських ОГС та аналітичних центрів, що постраждали внаслідок російського вторгнення в Україну.

У цій збірці зібрані історії успіху грантістів присвячені проектам на наступні теми: психологічна підтримка людей під час війни, навчальні курси з надання домедичної допомоги, підтримка внутрішньо переміщених осіб та сприяння їхній інтеграції у приймаючі громади, позашкільна освіта для дітей-ВПО з окупованих територій України, підтримка цивільного населення у прифронтових громадах та тих, які знаходяться на лінії фронту, підтримка гуманітарного хабу, проведення опитувань щодо соціального та економічного становища ВПО та стану відбудови об'єктів інфраструктури, які були зруйновані внаслідок російського вторгнення.

Ця збірка — результат роботи 15-ти грантістів. Історії охоплюють суспільно важливі проекти, які забезпечують стійкість українського суспільства під час війни.

Тетяна Близнюк

Координаторка проекту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні».

Забезпечення нагальних потреб постраждалих внаслідок війни

Створити коло взаємопідтримки

У відповідь на збройну агресію російської федерації на Вінниччині різко побільшало волонтерських ініціатив, і рух на місцях очолили жінки, що є лідерками у своїх громадах. Вони змогли організувати групи небайдужих громадян для допомоги як цивільному населенню, ВПО, так і військовим. Після року інтенсивної роботи в напрямі допомоги військовим на передовій, гуманітарної допомоги внутрішньо

переміщеним особам і підтримки малозабезпечених сімей стали помітні емоційне виснаження жінок-волонтерок і брак навичок із відновлення власного ресурсу.

Паралельно різко збільшилася кількість військовослужбовців, що поступово повертаються після участі в бойових діях або проходять лікування на Вінниччині. Виник великий запит на розуміння специфіки взаємодії з ними, побудови ефективної комунікації та пошук якісних рішень із їх подальшої підтримки.

ГО «Спілка учасників, ветеранів, інвалідів АТО та бойових дій» із 2014 року має досвід соціальної адаптації учасників бойових дій і членів їхніх сімей. Команда організовувала навчання волонтерів і фахівців для проведення занять із цією цільовою аудиторією, тож розуміла специфіку та особливості взаємодії.

Ключовою цільовою аудиторією проекту, який було подано на отримання гранту, стали жін-

ки — лідерки місцевих волонтерських ініціатив на Вінниччині, а також групи, які вони очолю-

”

Для жінок — лідерок волонтерських ініціатив важливо навчитися попереджати емоційне вигорання, адже після року інтенсивної роботи ми самі відчули, що існує потреба в знаннях щодо відновлення власного ресурсу, а також запит на компетентні поради щодо ефективної взаємодії з військовими та навички комунікації з ними», — розповідає **Ольга Харькіна**

ють або координують (також переважно жінки, зокрема дружини військових).

«Для жінок — лідерок волонтерських ініціатив важливо навчитися попереджати емоційне вигорання, адже після року інтенсивної роботи ми самі відчули, що існує потреба в знаннях щодо відновлення власного ресурсу, а також запит на компетентні поради щодо ефективної взаємодії з військовими та навички комунікації з ними», —

розповідає **Ольга Харькіна**, керівник проекту «Підтримка жінок — лідерок волонтерських ініціатив Вінниччини. Курс психоедукації».

За допомогою отриманого гранту на проект «Підтримка жінок — лідерок волонтерських ініціатив Вінниччини. Курс психоедукації» ГО «СУБІАТО» змогла провести серію освітніх заходів: три офлайн-тренінги для 25 жінок-лідерок у Вінницькій громаді та шість

онлайн-лекцій для широкої громадськості.

«Ми підняли тему психоемоційного вигорання тих, хто допомагає. І вважаємо, що для розвитку суспільства необхідно побудувати працююче коло, де всі громадяни — той, що воює, волонтер, внутрішньо переміщена особа та інші цивільні — могли б надавати одне одному підтримку й допомогу. Це можна реалізувати завдяки таким освітньо-практичним заходам, що надають інструменти комунікації, самодопомоги й самозахисту», — вважає **Ольга Харькіна**.

На думку Ольги Харькіної, залучення кожного громадянина до кола взаємопідтримки має ключове значення для стійкості та зростання нашого суспільства. Адже саме підтримка й співпраця є сьогодні тією силою, що допомагає нашому суспільству пройти через усі випробування війни. ■

Навчити рятувати життя

Жителі прифронтових і деокупованих громад Миколаївської області мають безліч серйозних безпекових проблем, пов'язаних із повномасштабною війною: близькість населених пунктів до місць бойових дій, проживання біля замінованих територій. У прифронтових громадах ризик отримати тілесні травми або бути присутнім при травмі інших людей, на жаль, у рази більший, ніж у віддалених від фронту громадах.

Ідея організації Центру навчання і освіти дорослих «Південь» полягала в залученні більшої кількості людей, які проживають у прифронтових і

деокупованих громадах, до отримання знань і вмінь із домедичної допомоги від професійних тренерів.

До повномасштабної війни організація вже впроваджувала навчальні курси з домедичної

допомоги та сформувала тренерський неформальний клуб при ГО із представників медичних закладів, поліції, фармацевтичних компаній. Від початку повномасштабної війни ЦНОД «Південь» почав проводити

курсів програми для жителів м. Миколаєва, територіальних громад Миколаївської області.

Ірина Баєва, керівник проєкту «Надання домедичної допомоги постраждалим в умовах бойових дій» ГО «ЦНОД "Південь"» розповідає, що на початку великої війни команда почувалася розгубленою та не знала, як правильно допомагати людям, що опинилися в зоні бойових дій. Проте до них почали надходити запити на

проходження курсів домедичної допомоги. Оскільки досвід таких курсів в організації вже був, вирішили зосередитися саме на цьому напрямі.

«Війна та обстріли нас дуже зачепили. Громада, де я жила, розташована між Миколаївською та Херсонською областями, і російські війська йшли безпосередньо через неї. Потім моє село стало першою лінією фронту. Тож хоч ми й поверну-

лися до Миколаєва, переїхати додому я не можу, — поділилася **Ірина Баєва**. — У 2023 році під час активних бойових дій, які точилися біля Миколаєва, був великий запит від громад, які були деокуповані або є прифронтовими, на знання, як себе поводити, як надавати домедичні послуги постраждалим».

Реалізація проєкту допомогла організації продовжити освітню та гуманітарну діяльність для цивільних осіб у громадах, які перебувають у безпосередній близькості до зони бойових дій, а також у деокупованих громадах.

Завдяки залученню гранту ГО «Центр навчання і освіти дорослих "Південь"» удосконалила матеріально-технічну та методичну базу, отримала технічне оснащення для самостійного проведення навчальних курсів із домедичної до-

помоги. Тренери організації розробили три навчальні програми курсу.

Результатом проекту стало те, що ЦНОД «Південь» успішно провів 20 навчальних курсів і 224 жителі з дев'яти громад Миколаївської області оволоділи методами надання домедичної допомоги в умовах бойових дій. За складної ситу-

”

Ірина Баєва, керівник проекту «Надання домедичної допомоги постраждалим в умовах бойових дій» ГО «ЦНОД "Південь"» розповідає, що на початку великої війни команда почувалася розгубленою та не знала, як правильно допомагати людям, що опинилися в зоні бойових дій.

ації вони зможуть правильно зреагувати на особисту фізичну травму або травму ближнього. Організація створила ефективні містки взаємодії для подальшої спільної роботи громадськості та органів місцевого самоврядування щодо організації навчання цивільного населення прифронтових громад. І найголовніше, більше людей отримали цінні знання, які можуть врятувати життя наших співгромадян. ■

Бути поруч, коли необхідно

Після тривалої окупації громад Херсонської області, руйнування інфраструктури, доріг і житлових будинків населення

цих районів лишається без повного доступу до продуктів харчування, медикаментів і речей першої необхідності. Люди часто опиняються під обстрілами. Діти, що залишилися там жити, потребують необхідного приладдя для освітнього процесу й розвитку, наприклад дитячі набори з канцелярським приладдям, книжки, розвивальні ігри тощо. Більшість організацій і фондів, які забезпечують допомогу, активні в місті Херсон, проте до районів, що перебувають під частковими обстрілами, допомога майже не доходить. Проте там і надалі живе цивільне населення, тож підтримка людей на цих те-

риторіях має життєве значення.

Благодійний фонд «РАЙЗ ОФ ЮКРЕЙН» знайшов команду та можливості здійснювати гуманітарні місії до деокупованих районів, прокладаючи логістичні маршрути до найбільш постраждалих громад Херсонщини.

«Ми їздили на деокуповані території, і це було важко й моторошно. Окрім прямої допомоги тамтешнім мешканцям, не менш важливою частиною цього проекту для нас було показати світу проблеми, які існують на деокупованих територіях, розповісти, що там відбувається, засвідчити реаль-

ність людей, які там намагаються вижити», — поділився **Тимур Гірман**, керівник проекту «Рідні незнайомці».

Проект посилення гуманітарних місій «Рідні незнайомці» дав громадській організації змогу охопити більше родин із найбільш постраждалих районів. Залучивши додаткове фінансування на індивідуальні продукто-ві й медичні набори, засоби гігіє-

ни та інші необхідні речі, проект зміг допомогти близько 1600 мешканцям Бериславської, Великоолександрівської, Високопільської, Тягинської, Калинівської, Новоолександрівської та Милівської територіальних громад.

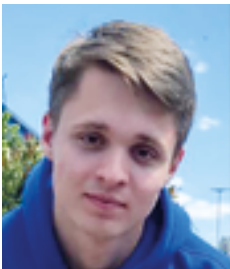
Іншим напрямом проекту була допомога ВПО в місті Дніпро. Люди, що проживають у прихистках міста Дніпро, вимушено покинули власні домів-

ки. Щоб розпочати нове життя, ці сім'ї потребують як гуманітарної допомоги, так і інших видів підтримки (психологічної, юридичної, допомоги із працевлаштуванням тощо).

Більшість благодійних фондів опікується окремими сім'ями ВПО, прихистки, де люди продовжують жити з початку війни, не мають постійного забезпечення та допомоги. У процесі

”

«Ми їздили на деокуповані території, і це було важко й моторошно. Окрім прямої допомоги тамтешнім мешканцям, не менш важливою частиною цього проєкту для нас було показати світу проблеми, які існують на деокупованих територіях, розповісти, що там відбувається, засвідчити реальність людей, які там намагаються вижити», — **поділився** **Тимур Гірман, керівник проєкту «Рідні незнайомці».**

Тимур Гірман

реалізації проєкту команда не просто надавала допомогу, а й підтримувала зв'язок із кожною родиною та виявляла їхні індивідуальні потреби. Зокрема, безкоштовні юридичні та медичні консультації отримали 72 внутрішньо переміщені особи.

«У шелтерах міста Дніпро проживають внутрішньо пере-

міщені особи зі східних та південних областей України. Наш проєкт надавав для них медично-консультативну допомогу. Здебільшого це люди зі справді важкими власними історіями. Усі вони потребували не лише терапевтичної чи вузькопрофільної допомоги за станом здоров'я, а й у більшості випадків їм необхід-

на була психологічна підтримка, щоб поділитися своїми переживаннями, поговорити з тими, хто готовий їх вислухати», — розповів **Тимур Гірман**.

Головною цінністю цього проєкту стало те, що команда виявила та знайшла можливості допомогти тим людям, які часто не потрапляють у поле зору благодійних фондів і організацій. Організовуючи гуманітарні місії до деокупованих важкодоступних громад Херсонщини чи допомагаючи ВПО у прихистках Дніпра, команда проєкту дала можливість відчувати цим людям, що про них не забули, про них піклуються й хочуть допомогти. Така спільна підтримка й допомога є основою для побудови кращого, сильнішого та справжнього суспільства, де кожен громадянин має значення. ■

Нове життя для ВПО

ГО «Інша жінка» є однією з найбільших гендерно орієнтованих громадських організацій України: має власну мережу з восьми представництв всередині країни та одне в Естонії. Учасниці проєктів спілкуються та обмінюються досвідом із жінками філій організації по всій Україні на тренінгах і часто стають менторками й тренерками нових проєктів організації.

Після початку бойових дій у лютому 2024 року команда ГО «Інша жінка» в Полтаві перформатувала свою діяльність на допомогу внутрішньо переміщеним особам. Впродовж усього часу повномасштабного втор-

гнення волонтерки організації здійснювали гуманітарні, інформаційно-просвітницькі, спортивні та комунікаційні проєкти для ВПО й місцевого населення.

Однією з першочергових нематеріальних проблем для ВПО в ГО «Інші жінки» вважали по-

требу в налагодженні сталих і продуктивних зв'язків між ВПО й місцевими мешканцями та в успішній інтеграції ВПО в економіку громади, до якої вони були змушені переселитися. Унаслідок довгострокового стресу, пережитих особистих втрат ВПО часто пасивно соціально адаптуються в нових місцях проживання, не мають достатнього рівня внутрішньої мотивації у зв'язку з невизначеним «тимчасовим» терміном перебування в новій громаді, неохоче відвідують заходи, які не зачіпають їхніх особистих інтересів.

Проте ГО «Інша жінка» запропонувала нестандартний

підхід до вирішення цієї проблеми через абсолютно різні формати заходів, які охоплюють усі сфери життя та потреби жінок і сприяють глибшій зацікавленості в налагодженні соціальних зв'язків.

«Кожна друга з десяти жінок-ВПО, яких ми опитували

після проведених організацією івентів для ВПО, погоджувалась, що їй бракує об'єднувальних, спортивних, цікавих атмосферних івентів, які дали б змогу відволіктися, подолати емоційну напругу, знайти групи підтримки, отримати позитивний настрій і опанувати нові навички

для сучасного життя за нових умов, — розповіла **Ганна Дем'яненко**, керівниця проекту «Жіноче лідерство та консолідація — інструменти трансформації України». — Людина впевнена, що її успіх дорівнює середньостатистичному успіху п'яти осіб у її оточенні. Саме

”

«Кожна друга з десяти жінок-ВПО, яких ми опитували після проведених організацією івентів для ВПО, погоджувалась, що їй бракує об'єднувальних, спортивних, цікавих атмосферних івентів, які дали б змогу відволіктися, подолати емоційну напругу, знайти групи підтримки, отримати позитивний настрій і опанувати нові навички для сучасного життя за нових умов, — розповіла **Ганна Дем'яненко**, керівниця проєкту *«Жіноче лідерство та консолідація — інструменти трансформації України»*.

Ганна Дем'яненко

тому ми запропонували створити серії корисних івентів різної тематичної направленості, щоб залучити якомога більше жінок-ВПО, різних за віком, фахом і матеріальним становищем».

Результатом реалізації проєкту «Жіноче лідерство та консолідація — інструменти трансформації України» стала участь півсотні жінок-ВПО в активностях, які сприяли жіночому лідерству та залученню їх до сфер ухвалення рішень на рівні органів місцевого самоврядування.

Великий пласт тренінгів стосувався покращення самозарядності в усіх сферах життя жінок, від вирішення побутових питань до підвищення їхньої впевненості в собі, зокрема через покращення свого зовнішнього вигляду. Одним із найкращих методів подолання стресу виявилися спортивні активності.

ведено групові та індивідуальні заняття із психологом і коучем для покращення комунікації на новому місці та самопрезентації. Жінок було залучено до тренінгів на теми фінансової безпеки та грамотності, профорієнтації, визначення зовнішніх і внутрішніх ресурсів, пошуку роботи, написання резюме, можливості самозайнятості, соціального підприємництва й написання грантових заявок.

Також завдяки проєкту ГО «Інша жінка» змогла здійс-

нити дві адвокаційні кампанії «Я впливаю» на залучення представників ВПО у формування на регіональному рівні програм і політик допомоги внутрішньо переміщеним особам.

Головною цінністю цього проєкту стало те, що жінки-учасниці здобули впевненість у власних силах і потенціалі. Завдяки активній участі в різноманітних програмах і тренінгах вони відчували себе не просто бенефіціарами благодійної допомоги, а активними учасницями громади, готовими зробити свій внесок у побудову кращого майбутнього. Ця підтримка дала їм змогу перейти від статусу переселенок до активних учасниць соціального й економічного життя нового місця проживання, зміцнюючи віру у власні можливості та важливість внеску в розвиток спільноти. ■

Обійми тих, хто покинув свій дім

Більша частина Запорізької області на даний час залишається окупованою. Значна кількість сімей із цієї території переселилися до Запоріжжя. Для багатьох із них адаптація до нового життя стала великим випробуванням. Нові обставини, вирішення побутових

питань, пошук роботи — усе це звалилося тягарем на плечі дорослих. Проте діти страждають не менш від батьків. Вирвані з корінням зі звичного оточення, далеко від рідних домівок і друзів, вони теж важко пристосовуються до нових умов. Часто таким родинам

необхідна психологічна підтримка та реабілітація від побаченого й пережитого.

Дитячий хаб «Теплі долоні» було створено в Запоріжжі громадською організацією «Безпека та добробут» як відповідь на потреби дітей — переселенців з окупованих громад Запорізької області та їхніх сімей. Цей хаб став місцем психологічного відновлення та розвитку для понад півсотні дітей віком від 4 до 12 років, а також їхніх матерів, які потребують підтримки й допомоги. Грант, отриманий для цього проєкту, дав змогу забезпечувати роботу дитячого хабу впродовж чотирьох місяців.

Цей проєкт надав психологічну підтримку, зміг забезпечити групові та індивідуальні заняття з дітьми та їхніми батьками. Залучені фахівці дитячого хабу «Теплі долоні» проводили реабілітаційні, освітні заходи: заняття з психологом, підготовка майбутніх першачків до школи, вивчення англійської та української мови в ігровій формі, спортивні активності для малечі. Діти змогли відновити спілкування з однолітками, відчувати себе частиною спільноти, що розуміє їхні труднощі.

«Ми поставили собі за мету створити комфортні умови для існування мешканців нашої громади. І цю роботу було розпочато завдяки нашим партнерам. Отримання гранту дало нам змогу продовжити роботу. Ми створили діалоговий майданчик для дітей і їхніх матерів. На

”

А їхні матері в цей час долали психологічний стрес за допомогою арттерапії в іншій кімнаті. І додому вони поверталися веселі та щасливі», — розповів **Олександр Панченко**, керівник проєкту дитячого хабу «Теплі долоні».

заняттях діти відволікалися від довколишніх проблем, спілкувалися одне з одним, з новими, цікавими викладачами, опановували мови, займалися спортом. *А їхні матері в цей час долали психологічний стрес за допомогою арттерапії в іншій кімнаті. І додому вони поверталися веселі та щасливі», — розповів Олександр Панченко, керівник проєкту дитячого хабу «Теплі долоні».*

Завдяки підтримці та гранту проєкт «Теплі долоні» став

прихистком для дітей і їхніх сімей, де вони могли набратися сил, щоб продовжити життя на новому місці та пережити виїзд з окупації. Аніматори, педагоги, психологи не просто огорнули дітей своєю турботою, вони обійняли серця тих, хто почувався розгубленим і спустошеним після втрати свого дому. Цей хаб став місцем, де родини знайшли підтримку спільноти, відчували розуміння та надію на те, що життя триває далі, незважаючи ні на що. ■

В унісон із громадою

Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну Комишуваська громада Запорізького району Запорізької області опинилася в зоні бойових дій. Цивільне населення, особливо його вразливі групи, го-

стро потребували гуманітарної допомоги.

Громадська організація «Жіночі серця Зарічного», заснована 2019 року з метою підтримки децентралізації та поліпшення роботи місцевого самоврядуван-

ня, переорієнтувала свою діяльність на надання невідкладної допомоги людям, які опинилися у критичній ситуації. Потреби моніторили щодня, фіксували та активно вели пошук можливості допомогти. Спочатку вдовольнялись власними ресурсами, а коли ті вичерпалися, звернулися по підтримку до міжнародних і українських фондів.

«Ось тут була наша кімната, доки будівлю не розбомбили, — показує на зруйнований будинок **Вікторія Палега**, керівник ГО «Жіночі серця Зарічного». — Ми залишаємося єдиною громадською організацією, яка допомагає людям у зоні бойових

дій, і для нас дуже важливо мати постійний ресурс для стабільної діяльності, швидкого реагування та вчасної допомоги тим, хто її потребує. Ми усвідомлювали: якщо не зможемо задовольнити потреби, це може призвести до гуманітарної кризи, коли люди не отримають життєво необхідних речей. Тож нашим основним завданням було швидко реагувати на виклики. І коли власні ресурси закінчилися, ми звернулися по допомогу», — пояснила мотивацію написання проєкту «Нові можливості» пані Вікторія.

Однією з основних проблем для подальшої діяльності організації стала гостра потреба в ресурсах: фінансах, пальному, ремонті та обслуговуванні автотранспорту, витратних матеріалах, оновленні офісної техніки, оплаті праці співробітників

тощо. Віддаленість громади у 40 км від найближчого поштового відділення та неспроможність оплатити поштові витрати поглиблювали проблему доставки гуманітарних вантажів.

Ініціатива організації отримати грант на проєкт «Нові можливості» стала важливим кроком у стабільному забезпеченні найнеобхіднішим і підтримці для тих, хто потребував її найбільше. Завдяки залученим коштам організації вдалося охопити допомогою близько 3500 мешканців громади. Було закуплено лікарські препарати, медичне обладнання, перев'язувальні ма-

теріали, засоби гігієни та продуктові набори. Близько ста людей отримали юридичну допомогу. Придбання генератора та дизельного палива дало змогу забезпечити електроенергією

«Ось тут була наша кімната, доки будівлю не розбомбили, — показує на зруйнований будинок **Вікторія Палега**, керівник ГО «Жіночі серця Зарічного».

приблизно 200 осіб, зокрема дитину, яка перебувала на апараті штучної вентиляції легень.

«Цей проект не лише дав нам змогу закупити необхідну допомогу для мешканців нашої громади, ми також виїжджали й до міста Запоріжжя в інклюзив-

ний центр до дітей і в сусідню громаду (Васильківська). І ми планували, що охопимо допомогою близько 2000 мешканців, але вийшло навіть більше — 3500. І головне, ми мали змогу доставляти засоби й продукти у віддалені точки до стареньких меш-

канців, до тих, хто не може сам прийти в пункт видачі. Коштів вистачало й заправити автомобіль, і його відремонтувати. Так само грант підтримав нашу інституційну спроможність, адже ми мали змогу отримувати хоч мінімальну, але зарплатню, проте зараз ми чотири місяці знову працюємо на волонтерських засадах», — розповіла пані Вікторія.

Продовжуючи працювати в зоні бойових дій із тими, хто найбільше потребує допомоги, ГО «Жіночі серця Зарічного» стала опорою для своєї громади. Робота організації — це свідчення не лише готовності допомагати, а й демонстрація глибокої відданості та відповідальності перед спільнотою, яка перебуває під загрозою через воєнні дії. Діяльність ГО «Жіночі серця Зарічного» несе надію й підтримку тим, хто найбільше її потребує. ■

Прагни, дій, змінюй

На території Дніпропетровщини перебувають більш ніж 135 тис. внутрішньо переміщених осіб. Область прийняла українців, які покинули свої домівки в Луганській, Донецькій і Херсонській областях.

Одним із волонтерських центрів, де переселенці та люди, що постраждали або опинилися у скрутному положенні через війну, можуть отримати гуманітарну допомогу, є «Молодь хаб Дніпро». Хаб діє на базі громадської організації «Студентство Дніпра», яка активно залучає завзяту молодь до волонтерської діяльності.

Напрямом допомоги волонтерського хабу є закриття

нагальних потреб людей — харчування, засоби гігієни, одяг, речі для догляду за дітьми, ліки — через формування пакунків за потребами. Це дає змогу надавати цільову допомогу усім, хто цього потребує, і охоплювати якомога більше людей.

«Надзвичайно важливо, що ми допомагаємо ще й тим, хто залишився у своїх домівках біля фронту та доглядає там за родичами, які не можуть або не хочуть виїхати. Вони залиша-

ються вдома в повній небезпеці, — розповів **Рафаель Кіжнер**, керівник проєкту «Молодь хаб Дніпро». — Наше завдання як волонтерів і студентства — допомогти цим людям вижити та зберегти віру й надію. Таким чином ми нагадуємо їм, що про них не забувають, що для нас кожен українець має значення. І для них важливо відчувати себе частиною України та відчувати підтримку. Завдяки налагодженню комунікації багатьох

нам навіть вдається вмовити на евакуацію».

Основною проблемою в діяльності центру «Молодь хаб Дніпро» була недостатня кількість постійно та активно залучених до роботи людей. Студентство працювало в хабі на добровільних засадах і це ускладнювало прогнозування обсягу роботи, що мав бути виконаний за певний проміжок часу, адже кількість залучених до роботи людей щодня була різною. Це призводило до зменшення продуктивності роботи усього волонтерського хабу та зниження кількості виданих пакунків, а отже й кількості людей, які отримували допомогу.

Вирішення цієї проблеми полягало в підтримці життєдіяльності волонтерського хабу та забезпеченні наявності постійних найманих працівників, які пра-

«Надзвичайно важливо, що ми допомагаємо ще й тим, хто залишився у своїх домівках біля фронту та доглядає там за родичами, які не можуть або не хочуть виїхати. Вони залишаються вдома в повній небезпеці, — розповів **Рафаель Кіжнер**, керівник проєкту «Молодь хаб Дніпро».

цюють за графіком і виконують поставлені завдання, обмежені часовими рамками.

Іще однією метою проекту була консолідація молоді з різних регіонів України та обмін досвідом серед поколінь, адже до волонтерства залучені люди різного віку.

«Хаб став осередком для інтеграції ВПО в життя міста та обміну досвідом між місцевими жителями й гостями міста. Для нас важливо розвивати в молоді це відчуття допомоги іншим і розвивати цінності, які вони потім забирають із собою в доросле життя, аби вони відчували себе значимою частиною цієї історії», — наголосив Рафаель Кіжнер.

Отриманий грант допоміг центру «Молодь Хаб Дніпро» залучити до постійної роботи шість волонтерів. Це дало змогу підвищити ефективність роботи волонтерського хабу та надати

15 т гуманітарної допомоги для щонайменше 9 тис. внутрішньо переміщених осіб або цивільних, що потребують допомоги.

Слоган ГО «Студентство Дніпра» — «Прагни, змінюй, дій, роби усе, що можеш» — нагадує про важливість власних дій у формуванні позитивних змін у суспільстві. Навіть наша, здавалося б, невелика допомога,

може відіграти вирішальну роль у житті людей, що опинилися у важкому становищі під час війни. Ця фраза не лише про нашу громадянську позицію, вона про дію й вплив на події навколо та нагадує про нашу силу й відповідальність перед суспільством. Прагнемо до кращого, діймо для змін і робімо все, що можемо, і навіть більше! ■

Допомогти віднайти себе

Від початку повномасштабного вторгнення рф в Україну з окупованих територій та зони бойових дій до Полтавської області переїхало понад 200 тис. внутрішньо переміщених осіб

(20—25% від усього населення регіону). У більшості з них виникли труднощі в адаптації на новому місці через неможливість знайти себе в суспільному та економічному просторі нових громад проживання. Через це нерідко у ВПО виникають психологічні проблеми, які заважають їх швидкій адаптації та інтеграції.

Проект «Центр адаптації внутрішньо переміщених осіб», який реалізувала ГО «Зміст Полтава», покликаний підвищити можливості інтеграції ВПО на Полтавщині.

Співавтором ідеї проекту «Центр адаптації ВПО», а та-

кож його керівником став Олександр Скрипай, виконавчий директор ГО «Зміст Полтава», який має великий досвід реалізації соціальних проектів.

«Наприкінці весни 2022 року наша організація почала долучатися до допомоги ВПО. Ми зрозуміли, що найголовнішими для цієї категорії наших співгромадян є три проблеми: відсутність коштів, житла й роботи. Також у процесі роботи ми дійшли висновку, що потребує покращення й психологічний стан ВПО. Так виникла ідея надання психологічних консультацій. У підсумку сформувався структурований проєкт, зі своєю стратегією та баченням діяльності, який отримав назву *«Центр адаптації внутрішньо переміщених осіб»*, — поділився **Олександр Скрипай**. — Грант на цей проєкт дав нам змогу частково покри-

Так виникла ідея надання психологічних консультацій. У підсумку сформувався структурований проєкт, зі своєю стратегією та баченням діяльності, який отримав назву *«Центр адаптації внутрішньо переміщених осіб»*, — поділився **Олександр Скрипай**.

ти витрати на роботу Центру, а іншу частину громадська організація забезпечила самостійно. Отримані кошти дозволили посилити стійкість проєкту та забезпечити його стале функціонування».

Проєкт працював у двох компонентах: економічної та соціальної інтеграції. У компоненті економічної інтеграції Центр допомагав у працевлаштуванні та перекваліфікації ВПО на на-

прямі зайнятості, актуальні для Полтави та регіону, а для тих, хто хотів відкрити власну справу, проводилося відповідне навчання. У компоненті соціальної інтеграції Центр надавав психологічні консультації — групові та індивідуальні, — фахівці проєкту активно працювали з активностями дозвілля для ВПО.

Попрацювавши в обласному Центрі більше ніж півроку, керівники проєкту зрозуміли, що

на таку допомогу є запит і в маленьких громадах Полтавщини.

«Ми розробили для себе такий алгоритм — розпочали активно взаємодіяти з тими людьми, кого знаємо, кого нам порадила місцева влада, або й самі ВПО, і працювали з ними як з нашими амбасадорами та друзями. Розширили свою роботу

на ті громади, де не було таких послуг, і для них це справді важливо» — зазначив Скрипай.

Успіху проєкту сприяла співпраця з багатьма громадськими й міжнародними організаціями, органами місцевого самоврядування, державними органами та місцевим бізнесом. За час роботи проєкту «Центр адаптації внутрішньо

переміщених осіб» у рамках компоненту економічної адаптації та інтеграції вдалося провести понад 500 співбесід із ВПО та працевлаштувати близько ста з них. Проведено приблизно 20 навчань із фрилансу, продажу на OLX, написання резюме тощо.

У рамках компоненту соціальної адаптації та інтеграції було проведено десять навчань в рамках школи здоров'я, 80 індивідуальних консультацій психолога та п'ять групових занять із психологом, а також надано понад 100 юридичних консультацій.

Проєкт дав можливість більшій кількості ВПО швидше адаптуватись та інтегруватись в соціальні й економічні процеси громад, у яких вони проживають, і тим самим зменшити соціальну напругу та підвищити можливість для розвитку як самих ВПО, так і громад Полтавщини. ■

Аналіз забезпечення соціально-економічних прав ВПО у регіонах

Дотримання соціально-економічних прав ВПО у Львівській області

Громадська організація «Європейський діалог» провадить свою діяльність із 1998 року. Ідея створення організації ґрунтувалася на необхідності підтримки ініціатив, спрямованих на зміцнення толерантності та кращого розуміння процесів європейської інтеграції, встановлення партнерських відносин між організаціями громадянського суспільства як в Україні, так і за її межами. Сьогодні ГО «Європейський діалог» є центром компетенції системних змін для сталого регіонального розвитку через розвиток громадських ініціатив.

Від початку повномасштабної війни організація перетворилася на аналітичний центр, який постійно моніторить і досліджує потреби ВПО та дотримання їхніх прав і свобод. Тим самим ЄД, поступово накопичуючи інформацію в цій сфері, формує власну базу даних, яка дає змогу відстежувати динаміку, основні тенденції й робити відповідні прогнози.

«Після початку повномасштабного вторгнення «Діалог» покинув усе, чим займався, і почав розвозити гуманітарну допомогу по Львівщині, — розповів **Олександр Софій**,

”

«Після початку повномасштабного вторгнення «Діалог» покинув усе, чим займався, і почав розвозити гуманітарну допомогу по Львівщині, — розповів

Олександр Софій, керівник
аналітичної групи
ГО «Європейський діалог».

Олександр Софій

керівник аналітичної групи ГО «Європейський діалог». — Цим ми займалися весь 2022 рік. І дуже тісно познайомилися із громадами, адже побували з гуманітарною допомогою в кожній із них. Ми знали хто, де та які ВПО там живуть. Відповідно, коли 2023 року нашу організацію підтримали проектом з інтеграції ВПО, ми вже знали громади й нам було доволі просто з ними співпрацювати. Інтеграція ВПО в нашій області була на доволі високому рівні, гадаю, зокрема й через те, що ці програми підтримували міжнародні організації. Було профінансовано багато заходів, і, можливо, це наклало свій відбиток на результати. У цьому дослідженні ми виявили, що найбільші проблеми стосуються координації допомоги для ВПО. Тому у своїй роботі ми зосереджуємо зусилля на створенні коаліції громадських організацій, які займаються інтеграцією ВПО у громадах, бо вважаємо, що саме на цій ділянці роботи громадські організації можуть показати свою ефективність».

У рамках дослідження для вивчення потреб і покращення забезпечення соціально-економічних прав внутрішньо переміщених осіб у Львівській області було проведено анкетування ВПО. Загалом

було заповнено 122 анкет в 10 громадах Львівської області. Опитування проводилось у вересні та жовтні методом face to face. Важливим досягненням дослідження став аналітичний звіт про зацікавлені сторони (картування), що здійснюють підтримку ВПО в соціально-економічній сфері у Львівській області.

За результатами проведеного дослідження в рамках проекту було виявлено, що найбільше внутрішньо переміщених осіб на Львівщину переїхали з Донецької та Харківської областей, 95% з них офіційно зареєстровані як ВПО. Офіційно у Львівській області, згідно з реєстром, станом на жовтень 2023 року налічувалося 230 тис. внутрішньо переміщених осіб. Порівняно з початком повномасштабного вторгнення, кількість ВПО у громадах Львівщини суттєво скоротилася. Змінився й характер потреб і проблем тих ВПО, які залишилися в регіоні.

На противагу 2022 року, коли найбільшими проблемами були базові потреби в безпеці, їжі та житлі, у жовтні-листопаді 2023 року це були відсутність власного житла, недостатня кількість робочих місць, проблеми з освітою, медициною та юридичною допомогою.

Втрата ресурсного потенціалу ВПО — їхнього соціального статусу, місця роботи, доходу, житла, майна, а інколи й близьких людей, — спричинена різкою зміною соціального середовища, важкими умовами та погіршеними можливостями життєзабезпечення, поставила їх у залежність від соціальних виплат. Попри те що харчові продукти й основні товари залишалися доступними, значна кількість людей мала труднощі із придбанням необхідних їм товарів без грошової допомоги (у 2022 році грошову допомогу отримали понад 6 млн осіб). 36% опитаних вели активну економічну діяльність (наймані працівники, фрилансери, підприємці), натомість 55% жили на соціальні виплати (пенсіонери, безробітні, ті, хто перебуває в декретній відпустці).

На новому місці після евакуації із зони бойових дій працевлаштувались лише 30% опитаних. Із тих, кому вдалося працевлаштуватися, лише 8% взагалі зверталися до служби зайнятості. Основною причиною цього ВПО назвали невідповідність тих професій, які пропонували в центрах зайнятості, фаху тих, хто звертався. Здебільшого це були робочі спеціальності або вакансії у сфері торгівлі, обслуговування. Окрім цього, проблема

полягала в тому, що здебільшого вакансії розраховані на молодь, старшим людям дуже важко знайти роботу. Траплялися випадки дискримінації на ринку праці, коли ВПО не хотіли наймати. Однією із причин такого явища було побоювання роботодавців, що найняті представники ВПО у будь-який момент можуть зібрати речі й виїхати за межі громади.

Гострою проблемою для ВПО залишалося питання доступності житла, особливо соціального, якого в регіонах, де знайшли притулок ВПО, катастрофічно бракує. Тому важливим аспектом забезпечення соціально-економічних прав ВПО є будівництво житла, оскільки більша частина з них живе в орендованих помешканнях.

За результатами дослідження було сформовано висновки та рекомендації щодо покращення дотримання соціально-економічних прав ВПО у Львівській області. В організації планують продовжити цю аналітичну діяльність. Серед майбутніх тем досліджень — посилення залучення ВПО в життя місцевих громад і можливість впливати на прийняття рішень, можливі заходи щодо подолання перешкод у процесі інтеграції ВПО. ■

Аналіз забезпечення соціально-економічних прав ВПО у Дніпропетровській області

ГО «Об'єднання відповідальних громадян» заснована 21 листопада 2014 року небайдужими мешканцями Кривого Рогу (Дніпропетровська область), які згуртували представників і представниць бізнесу, медіа, громадського сектору, науки та багатьох інших галузей заради зростання громадської, екологічної й культурної свідомості, відповідальності суспільства, а також задля посиленої допомоги містянам.

З початком повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 року організація спрямувала ді-

яльність на підтримку ЗСУ та незахищених верств населення.

«Якщо перший рік війни ми закривали всі потреби, які бачили, то 2023-го почали трішки змінювати наші підходи. Ми, звісно, продовжили відгукуватися на термінові потреби людей у війську, особливо тих, кого добре знаємо й кому довіряємо, але намагалися діяти більш сфокусовано. Окрім проєктів, які допомагають людям тут і зараз, збільшували потенціал нашої організації, аби ми могли діяти ефективно та професійно,

”

Окрім проєктів, які допомагають людям тут і зараз, збільшували потенціал нашої організації, аби ми могли діяти ефективно та професійно, допомагаючи фізично, психологічно й соціально реабілітуватися багатьом людям, які постраждали від війни», — розповів **Юлій Морозов**, співзасновник ГО «Об'єднання відповідальних громадян».

Юлій Морозов

допомагаючи фізично, психологічно й соціально реабілітуватися багатьом людям, які постраждали від війни», — розповів **Юлій Морозов**, співзасновник ГО «Об'єднання відповідальних громадян».

Проблемою другого року війни стало те, що інтенсивна фаза початку війни перейшла в позиційну, потік біженців зменшився й питання задоволення потреб ВПО втратило пріоритетне значення в порядку денному влади, бізнесу тощо. При цьому станом на жовтень 2023 року, за даними Дніпропетровської обласної ради, кількість внутрішньо переміщених осіб, що прибули до Дніпропетровської області, становила 403 тис. осіб. Понад половина з них переїхали з Донецької області — 56,3%.

Тож досліджувати та говорити про права ВПО було та є вкрай необхідно. За допомогою залученого гранту, у межах проєкту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні» за сприяння Інституту економічних досліджень та політичних консультацій і фінансової підтримки Європейського Союзу, ГО «Об'єднання відповідальних громадян» провела аналіз забезпечення соціально-економічних прав

ВПО в Дніпропетровській області. Дослідницьку частину проєкту виконувала компанія «Оперативна соціологія».

До участі в проєкті були залучені Дніпропетровська ОВА та Дніпровська МР, а також партнерська організація ГО «Місцеві стратегії» (м. Дніпро), щоб у проєкті було задіяно якомога більше стейкхолдерів (бізнес, інші організації, контакти ВПО для опитування тощо).

У межах дослідження було вивчено потреби ВПО. Отримані результати комплексного дослідження окреслили коло соціально-економічних проблем адаптації та інтеграції ВПО, вирішення яких безпосередньо пов'язане з подальшим напрямом роботи державних органів Дніпропетровської області.

Більшість опитаних, а саме 82%, зазначили фінансову підтримку як найважливішу допомогу, важливими потребами для внутрішньо переміщених осіб також були медичні послуги (78,5%) і продукти харчування (77,3%). Основним джерелом допомоги для ВПО була державна матеріальна підтримка. Дослідження виявило, що понад 70% переселенців не перебували в активному пошуку роботи, а понад 80% не зверталися до

центрів зайнятості, майже 53% опитаних переселенців зазначили, що є пенсіонерами, і лише близько 20% повідомили, що влаштувалися на роботу. Таким чином державне матеріальне забезпечення й активне використання гуманітарної допомоги стимулюють деяких ВПО до пристосування, а не адаптації на новому місці. Люди не намагалися покращити своє життя, а лише користувалися тим, що їм давали держава й гуманітарні організації, тобто скочувалися в інфантилізм, який не сприяв адаптації та інтеграції в нову громаду. І навіть активна діяльність роботодавців, представників гуманітарних організацій і органів місцевого самоврядування не зможе включити ВПО в адап-

таційний та інтеграційний процеси без їхнього активного бажання. Тож аналіз результатів комплексного дослідження дав можливість припустити необхідність створення спеціальних департаментів у кожному районі міста, які займатимуться розробкою стратегії й плану Програми адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб з урахуванням специфіки району.

Загалом результатом проєкту стали напрацьовані рекомендації з покращення становища ВПО в регіоні. Звіт дослідження було передано адміністраціям громад, які мали змогу вносити корективи у свої плани та програми допомоги ВПО й здійснювати належне управління в громадах. ■

Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінницькій області

Проект «Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області» реалізовувався Вінницьким відокремленим підрозділом ГО «Українська асоціація маркетингу» в партнерстві з ГО «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні» та Вінницьким торговельно-економічним інститутом ДТЕУ.

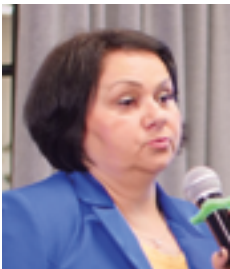
Вінниччина стала приймаючим регіоном для ВПО. Станом на 30 вересня 2023 року, за даними Департаменту соціальної та молодіжної політики

Вінницької обласної військової адміністрації, на облік взято 167 367 внутрішньо переміщених осіб або 114 697 сімей із різних регіонів України, де була та є небезпека від початку повномасштабного вторгнення рф на територію України.

«У лютому–березні 2022 року Вінниччина стала транзитним регіоном, через який проїжджали всі, хто шукав безпечного місця, тож можливість спілкуватися з ВПО та різними категоріями в нас була від самого початку повномасштабного вторгнення, — розповіла **Альона Танасійчук**, керівник

”

«У лютому–березні 2022 року Вінниччина стала транзитним регіоном, через який проїжджали всі, хто шукав безпечного місця, тож можливість спілкуватися з ВПО та різними категоріями в нас була від самого початку повномасштабного вторгнення, — розповіла **Альона Танасійчук**, керівник проєкту «Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області».

Альона Танасійчук

проекту «Дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО у Вінниці та Вінницькій області». — Цей досвід і розуміння того, що ми можемо бути корисними людям, які постраждали більше, ніж ми від війни, переріс у нашу активність. Разом з Українською асоціацією маркетингу ми розпочали створювати окрему платформу для ВПО та всіх можливих експертів. І 2023 року комунікація з ВПО вже відбувалася на базі нової організації «Мережа громадських організацій підтримки ВПО в Україні». Ми працюємо в семи регіонах України: Київ, Вінниця, Хмельницький, Івано-Франківськ, Тернопіль, Рівне й Полтава. У кожному регіоні в нас є координатори. Для ВПО ми близькі люди, і вони відкрито говорять нам про всі свої болі».

Завданням дослідження був аналіз соціально-економічного становища ВПО у Вінницькій області, виявлення їхніх потреб і наявних проблем у забезпеченні соціально-економічних прав ВПО у Вінницькій області з метою підвищення ефективності допомоги від держави, донорів і громад.

Як засвідчило дослідження, більшість опитаних ВПО не схильні до подальших переїздів. На

Вінниччині показник тих, хто планує переїжджати найближчим часом, найнижчий серед чотирьох регіонів — лише 3,4% опитаних, тоді як на Дніпропетровщині повернення в межах півроку планують 18,3%, на Полтавщині — 17,5%, на Львівщині — 15,1%. Повернення додому люди прив'язують в першу чергу до суб'єктивного відчуття безпеки: саме ним керуватимуться 51,2% респондентів на Полтавщині, 47,9% — на Вінниччині, 30,3% — на Львівщині і 19,5% — на Дніпропетровщині.

Частка ВПО Вінниччини, які втратили житло через руйнування у зв'язку з війною, становить 34%. Тож одним з актуальних питань у регіоні було й залишається тимчасове розміщення та проживання тих, хто вимушений був залишити власну домівку. Більшість ВПО, які взяли участь в опитуванні (79,7%), проживають в орендованому помешканні на умовах довготривалої оренди.

75% опитаних ВПО зазначили, що самостійно оплачують своє житло. 16,9% опитаних отримують компенсацію на оренду житла. 29,5% опитаних вагались щодо того, чи задоволені умовами проживання, а 25,7% ВПО незадоволені своїм поточним житлом. Усі ВПО в опитуванні

підтвердили, що відчують проблеми високої орендної плати за житло. Проте 18% зазначили, що їм часто піднімали оплату за оренду житла, намагаючи, що вони отримують матеріальні винагороди як ВПО, тож у змозі оплачувати вищу ціну.

Частка безробітних серед опитаних ВПО на Вінниччині найвища — 26,4%, порівняно з іншими трьома регіонами, що брали участь у дослідженні (Дніпропетровська — 16,5%, Львівська — 16,4%, Полтавська — 11,9%).

Основною проблемою пошуку роботи респонденти називали небажання роботодавців наймати на роботу ВПО, недостатні професійні навички та досвід роботи, низький рівень заробітних плат порівняно з рівнем оплати праці в тих населених пунктах, з яких довелося виїхати, а також відсутність вакансій для цілої низки професій, зокрема бухгалтерів, менеджерів, економістів.

Представники місцевого бізнесу наголошували на тому, що сьогодні існує кадровий голод, є багато вільних вакансій, але немає кваліфікованих кадрів. Тож єдиною перешкодою працевлаштування внутрішньо переміщених осіб іншими вітчизняними підприємствами вони вбачали відсутність потреби чи бажання шукати роботу.

Результатом дослідження став аналітичний звіт, який містить інформацію про соціально-економічне становище ВПО у Вінницькому регіоні з офіційних даних, результати проведеного анкетування ВПО, фокус-груп із ВПО різного профілю, глибинних інтерв'ю із зацікавленими сторонами щодо реалізації соціально-економічних прав ВПО, карту зацікавлених сторін, що здійснюють підтримку ВПО у Вінницькому регіоні, висновки та рекомендації щодо покращення забезпечення соціально-економічних прав ВПО у Вінницькому регіоні. ■

Аналіз забезпечення соціально-економічних прав ВПО на Полтавщині

Команда аналітиків ГО «АЦ ЗМІСТ» провела дослідження поточного соціально-економічного становища внутрішньо переміщених осіб, які тимчасово мешкають на Полтавщині.

Проект було спрямовано на дослідження соціально-економічного становища та потреб ВПО Полтавщини, включно з аналізом підтримки, яку вони отримують від органів влади, міжнародних і громадських організацій і волонтерських ініціатив, а також на вивчення наявних проблем у забезпеченні соціально-економічних прав ВПО.

Від початку повномасштабного вторгнення рф в Україну до Полтавщини з окупованих територій і зони бойових дій переїхало понад 200 тис. внутрішньо переміщених осіб — 25% всього населення області. Що довше нові мешканці громад перебувають у регіоні, то більше проблем виникає із забезпеченням соціально-економічних прав ВПО на Полтавщині, оскільки, хоч вони й отримують підтримку від органів влади, міжнародних і громадських організацій і волонтерських ініціатив, але немає

”

«Перед початком роботи, перш за все, ми мали зібрати оновлену, актуальну інформацію щодо кількості зареєстрованих ВПО на Полтавщині, адже від початку повномасштабного вторгнення ці показники постійно змінювались, — розповів **Олександр Скрипай**, *старший аналітик проєкту.*

Олександр Скрипай

комплексного аналізу для визначення рівня їхніх потреб.

«Перед початком роботи, перш за все, ми мали зібрати оновлену, актуальну інформацію щодо кількості зареєстрованих ВПО на Полтавщині, адже від початку повномасштабного вторгнення ці показники постійно змінювались, — розповів Олександр Скрипай, старший аналітик проєкту. — Ми отримали дані щодо розподілу переселенців за районами, розподіл за міською/сільською місцевістю, демографічний склад, кількість працевлаштованих, кількість дітей, що навчаються у місцевих навчальних закладах, кількість ВПО, що отримують фінансову та іншу допомогу. Ми працюємо з ВПО від травня 2022 року, і зараз можемо сказати, що на Полтавщині один із найнижчих показників працевлаштованості ВПО. Наш регіон не так промислово розвинений, як Харківщина чи Донеччина, тож людям виробничих спеціальностей, які раніше працювали в промисловості, важче знайти роботу. Одним зі шляхів подолання безробіття ми бачимо перекваліфікацію ВПО відповідно до запиту ринку праці Полтавщини».

Після отримання статистики аналітичний центр ЗМІСТ зібрав і проаналізував необхідні

дані для складання комплексної оцінки становища ВПО, що охоплювало:

- обробку та систематизацію інформації про зацікавлені сторони (картування), що здійснюють підтримку ВПО в соціально-економічній сфері на Полтавщині, зокрема органи влади та місцевого самоврядування, міжнародні гуманітарні організації, загальнонаціональні й місцеві громадські організації та волонтерські ініціативи;
- підготовку огляду загальної ситуації щодо реалізації соціально-економічних прав ВПО (забезпечення житлом, роботою, доступ до медичних і освітніх послуг тощо);
- збір оцінок щодо задоволеності потреб ВПО та з'ясування проблемних питань у соціально-економічній сфері шляхом проведення анкетування ВПО. Було опрацьовано 100 анкет, сформованих рівномірно за віковим, гендерним і територіальним принципами;
- проведення двох фокус-груп за участю ВПО з різним профілем (матерів, що мають неповнолітніх дітей; безробітних; ВПО, що проживають у невеликих містах чи сільській місцевості; підприємців, що релокували/започаткували свій бізнес тощо);

- збір оцінок щодо реалізації соціально-економічних прав ВПО шляхом глибинних інтерв'ю із зацікавленими сторонами з числа органів влади та організацій, які допомагають.

Після проведення анкетування, фокус-груп та інтерв'ю аналітичний центр підготував звіти та інфографіки, що відображають поточне становище ВПО. Відповідно до цих даних центр розробив рекомендації щодо покращення забезпечення соціально-економічних прав ВПО.

Так, дослідження показало, що понад половина серед них є людьми працездатного віку з вищою та середньою спеціальною освітою, проте показники працевлаштування — низькі, але є й позитивні тенденції та можливості.

Рівень доступності освітніх послуг у закладах шкільної освіти є доволі високим, проте є певні проблеми в закладах позашкільної освіти. Також високим є рівень доступності до первинної медичної допомоги.

Проведене дослідження дало можливість запропонувати низку пропозицій щодо покращення рівня забезпечення соціально економічних прав ВПО в Полтавській області. Пропозиції ґрунтувалися на досвіді представників різних стейкхолдерів, які працюють із цією категорією, а також на досвіді та побажаннях самих ВПО. ■

Моніторинг відновлення: сьогодні на часі

Моніторинг фінансування відбудови у Київській області

ГО «Інститут аналітики та адвокації» — це аналітичний центр, який працює над розвитком громадянського суспільства, аналізом політик і даних, розробкою та впровадженням інноваційних цифрових рішень.

З початком повномасштабного вторгнення організація переформатувала діяльність. У перші місяці надавали гуманітарну допомогу шести регіонам, які постраждали від повномасштабної війни, і проводили юридичні консультації для ВПО. ГО «Інститут аналітики та адвокації» стала співзасновницею коаліції RISE Ukraine — Coalition for Reconstruction і увійшла до консорціуму RRR4U.

Окрім цього, займалася міжнародною адвокацією збільшення фінансової допомоги Україні на пільгових умовах, проаналізувала досвід відбудови 20 країн, які зазнали руйнувань, аби використати його для відновлення нашої країни.

У рамках проекту «Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні» Інститут аналітики та адвокації провів моніторинг фінансування відбудови Київської області та створив спеціалізований дашборд. Це дало змогу сформувати базу даних зруйнованих і профінансованих об'єктів і допоможе забезпечити моніторинг використання коштів на

”

Над цим проєктом ми працювали чотири місяці з липня по листопад 2023 року. Створення системи моніторингу відбудови дасть змогу забезпечити прозорість відбудови, її громадянський моніторинг і забезпечити ефективне використання коштів, — розповів **Віктор Мазярчук**, *експерт із роботи з даними*.

Віктор Мазярчук

об'єкти відновлення, а також сформулювати єдині підходи до відновлення зруйнованих об'єктів.

«Видатки на відновлення таких об'єктів коштом людей, благодійників і міжнародних організацій майже неможливо ідентифікувати й порахувати. Однак витрати на такі цілі з державного та місцевих бюджетів мають бути підзвітними суспільству, зокрема для того, щоб кожен житель міста, села чи селища знав про грошову оцінку відбудови. Над цим проектом ми працювали чотири місяці з липня по листопад 2023 року. Створення системи моніторингу відбудови дасть змогу забезпечити прозорість відбудови, її громадянський моніторинг і забезпечити ефективне використання коштів, — розповів **Віктор Мазярчук**, експерт із роботи з даними. — До процесу створення дашборду ми долучили експертів Центру досліджень фінансової політики та працівників Київської обласної державної адміністрації».

Під час реалізації проекту аналітики центру зібрали інформацію про зруйновані або пошкоджені об'єкти в Київській області, опитали представників органів влади щодо складнощів, які існують у процесі відновлення, наявність ресурсів, спроможностей і потреб для відбудови. Було здійснено

аналіз нормативно-правових актів щодо виділення коштів на відбудову та відновлення зруйнованих об'єктів і закупівель щодо послуг відновлення окремих об'єктів Київської області та фінансування окремих об'єктів. За допомогою зібраною інформації було сформовано базу даних зруйнованих і пошкоджених об'єктів, а також об'єктів, які було профінансовано з різних джерел.

У результаті створено дашборд, на якому представлено інформацію щодо видатків на відбудову об'єктів Київської області. Цей важливий інструмент було публічно представлено на форумі Institute for War and Peace Reporting (Велика Британія) «Підзвітність влади: дієві інструменти для регіональних активістів і журналістів», який відбувся 4 листопада 2023 року. Також важливим результатом проекту стало створення двох баз даних, які містять інформацію про пошкоджені об'єкти в Київській області, а також інформацію про суму видатків на відновлення за цими об'єктами відбудови з державного бюджету.

Експерти проекту ввійшли до Спостережної ради з питань відбудови Київської обласної адміністрації, здійснюючи комісійні перевірки об'єктів відновлення на Київщині. ■

Моніторингове дослідження стану руйнування і відбудови об'єктів соціальної інфраструк- тури у Снігурівській громаді Миколаївської області

Протягом липня–жовтня 2023 року Регіональний громадський благодійний фонд «Право і демократія» реалізовував проєкт «Моніторингове дослідження стану руйнування і відбудови об'єктів соціальної інфраструктури у Снігурівській громаді Миколаївської області». У межах проєкту було проведено дослідження стану відбудови 18 об'єктів соціальної інфраструктури та проведено опитування 39 стейкхолдерів.

Команда Фонду проводила системне дослідження об'єктів соціальної інфраструктури, опитування основних стейкхолдерів на предмет відбудови зруйнованих об'єктів. За результатами моніторингового дослідження розроблено звіт із рекомендаціями та пропозиціями щодо відновлення Снігурівської громади.

На території Снігурівської міської територіальної громади (місто Снігурівка та 23 населені пунк-

ти) Миколаївської області довго точилися активні бойові дії. Більшість населених пунктів фактично від початку березня 2022 року перебували на безпосередній лінії фронту. З 19 березня по 10 листопада 2022 року Снігурівська міська територіальна громада перебувала під окупацією. Багато сіл, а також місто Снігурівка зазнали значних руйнувань через нищівні обстріли. У громаді не залишилося жодного неушкодженого населеного пункту, а село Безіменне знищене дощенту, до останнього будинку.

Вдруге Снігурівська громада постраждала після підриву греблі Каховської ГЕС, що призвів до серйозного підтоплення. У зону підтоплення потрапили 13 населених пунктів (разом із містом Снігурівка). Постраждали 4886 домоволодінь. Підтоплено було 351 будинок, відключено від електромережі 9 населених пунктів, 4 знеструмлено частково.

Представники РГБФ «Право і демократія» співпрацювали із громадою Снігурівки із квітня 2022 року, коли мешканцям і переселенцям із громади надавались гуманітарна допомога, а діти із громади проходили реабілітацію в дитячих таборах, які організовував Фонд. Надалі співпраця велася з міським відділом освіти та міською військовою адміністрацією. Саме ці структури

стали основними партнерами під час реалізації проєкту.

«Основною проблемою, яка постала на початку роботи, була дуже низька поінформованість про процеси відбудови серед усіх, без винятку, цільових груп. Але якщо непоінформованість серед пересічних громадян прогнозувалась заздалегідь, то вкрай низька інформативність серед представників органів місцевого самоврядування й депутатського корпусу неприємно вразила, — розповів **Дмитро Вітвіцький**, керівник проєкту. — Чималий відсоток депутатів Снігурівської міської ради просто самоусунулись від своєї діяльності, від функціонування й життя громади. Не найкраща ситуація щодо розуміння процесів відбудови й серед представників міської військової адміністрації, але основна причина, на мою думку, це завантаженість роботою та недостатньо високий кадровий потенціал». Пан Вітвіцький також зазначив, що основною метою проєкту було не просто показати зруйновані об'єкти, а спробувати виробити алгоритм залучення до відбудови всіх зацікавлених сторін, знайти механізми залучення міжнародних донорських організацій, бізнесу, волонтерських об'єднань і неурядових організацій.

Проведений моніторинг показав фактичну відсутність співпраці між депутатами міської ради та

”

«Основною проблемою, яка постала на початку роботи, була дуже низька поінформованість про процеси відбудови серед усіх, без винятку, цільових груп. Але якщо непоінформованість серед пересічних громадян прогнозувалась заздалегідь, то вкрай низька інформативність серед представників органів місцевого самоврядування й депутатського корпусу неприємно вразила, — розповів **Дмитро Вітвіцький**, керівник проєкту

Дмитро Вітвіцький

Снігурівською міською військовою адміністрацією, що абсолютно не сприяє спільній діяльності з відбудови громади. Ще однією проблемою, яка впливає на відбудову громади, є соціально-економічна ситуація в Снігурівці. Основні бюджетоутворюючі підприємства громади зруйновані або пошкоджені, а сільськогосподарські землі заміновані. Населення громади фактично зменшилось на третину, а втрати працездатного населення значно перевищують середні показники. Не сприяла покращенню економічних процесів у громаді й діяльність низки міжнародних організацій, які продовжували надавати різноманітну гуманітарну та благодійну допомогу, що лише стимулювало зростання штучного безробіття.

Під час реалізації проєкту було залучено до роботи ГО «Добробат», яка займається відбудовою житла та об'єктів соціальної інфраструктури в семи областях України. Основним результатом стала домовленість про співпрацю між цією організацією та Кобзарцівським старостинським округом. Керівництво Добробату погодилося долучитися до відновлення Снігурівського професійного ліцею та об'єктів соціальної інфраструктури в кількох старостинських округах.

Саме висвітлення проблематики активізувало пошук рішень, пошук шляхів і механізмів відбудови в селах громади. Запрошення до співпраці керівників ГО «Добробат» сприяло налагодженню конструктиву між волонтерами, які займаються відбудовою, і керівниками старостинських округів.

Основні пропозиції, які було сформовано за результатами моніторингу та проведеного подальшого обговорення, такі:

- залучення до процесів відновлення Снігурівської громади фахових і досвідчених неурядових організацій;
- кадрове й фахове посилення сектора муніципальних ініціатив та інвестицій міської ради;
- обмін досвідом із відбудови з іншими деокупованими громадами;
- налагодження комунікації та інформативної роботи між органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади, ініціативними групами громадськості щодо процесів відновлення Снігурівської громади;
- створення об'єднаної комісії з відбудови Снігурівської громади із представників громадськості, ЗМІ, міської військової адміністрації, депутатів міської ради. ■

Відновлення разом: Моніторинг відбудови та активна участь громадян у плануванні та контролі відновлення постраждалих громад Баштанського району Миколаївської області

ГО «Проти корупції» має кілька напрямів діяльності. Один із них — поширення в суспільстві нульової толерантності до корупції в різних сферах. Нині фахівці організації активно моніторять використання коштів у процесах відновлення та адвокатують нормативні акти, пов'язані із залученням громадськості до відбудови, на всіх рівнях влади.

У липні–вересні 2023 року ГО «Проти корупції» реалізувала проєкт «Відновлення разом: Мо-

ніторинг відбудови та активна участь громадян у плануванні та контролі відновлення постраждалих громад Баштанського району Миколаївської області».

Метою проєкту було покращення ефективності проєктів відновлення. Команда ГО «Проти корупції» отримала завдання дослідити процес відновлення й відбудови в громадах району, порахувати кількість впроваджених проєктів відновлення та витрати на них, проаналізувати їхню

пріоритетність і доцільність, ризики й можливі вади.

«Такі дослідження дають можливість не лише провадити моніторинг активності громадян у процесі відбудови, їх поінформованості про плани комплексного відновлення, а й зацікавити людей дізнаватися більше, впливати на сам процес впровадження змін у громадах, — розповів **Юрій Путря**, голова ГО «Проти корупції». — Коли ми розповідали людям про програми з відновлення, вони починали цікавитися цією темою. Також ми з'ясували інший важливий момент — план комплексного відновлення не може бути якісним без громадського контролю, бо саме громадськості мешканці громад довіряють найбільше. Зокрема, 40% людей відповіли, що хочуть контролю над витрачанням коштів з боку громадського сектору. І ми бачимо потребу в розвитку громадського сектору та різних комунікаційних платформ для якісної взаємодії всіх причетних стейкхолдерів».

Дослідження виявило малу поінформованість населення Баштанського району Миколаївщини про програми комплексного відновлення та про можливості залучення коштів (щоправда, з пли-

ном часу поінформованість людей поступово зростала). Але при цьому, за словами фахівця, люди відчують потребу в комунікаторі між владою та суспільством і розраховують на контроль процесу відновлення з боку активістів.

Одним із ключових результатів роботи команди ГО «Проти корупції» стало виявлення недосконалостей у механізмі нарахування компенсацій за пошкоджене нерухоме майно. Було визначено проблему з регіональним коефіцієнтом, який не відображав реальний ринок нерухомості та потребував коригування.

На основі отриманих результатів розроблено два проекти: «Місцевий громадський офіс відновлення» та «Аналітичне дослідження інструментів залучення мешканців до прийняття рішень щодо відновлення територіальних громад». Перший проект мав на меті створити місцеві громадські офіси відновлення в громадах для забезпечення ефективності й прозорості процесу відновлення. Другий проект був спрямований на аналіз роботи інструментів і механізмів залучення мешканців до ухвалення рішень щодо відновлення територіальних громад, визначення можливостей і перешкод для представників

”

«Такі дослідження дають можливість не лише провадити моніторинг активності громадян у процесі відбудови, їх поінформованості про плани комплексного відновлення, а й зацікавити людей дізнаватися більше, впливати на сам процес впровадження змін у громадах, — розповів **Юрій Путря**, голова ГО «Проти корупції»»

Юрій Путря

громадянського суспільства та розробки рекомендацій щодо зміцнення участі громадськості у процесі відновлення.

Рекомендації, написані на основі дослідження ГО «Проти корупції», було ретельно розглянуто Березнегуватським виконавчим комітетом селищної ради та використано для удосконалення Плану комплексного відновлення територіальної громади Березнегуватського району.

Меморандум, укладений між ГО «Проти корупції» та Березнегуватським виконавчим комітетом селищної ради, великою мірою сприяв формуванню позитивних стосунків між ГО та органами місцевої влади. Цей документ визначив основні напрями співпраці та порядок взаємодії. У меморандумі зазначалося, що органи місцевої влади будуть сприяти впровадженню рекомендацій громадської організації. ■

Фінансується
Європейським Союзом

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Книга історій успіху

Загальна редакція:

ТЕТЯНА БЛИЗНЮК